

Boekbespreking

Philipp Franz von Siebold - A contribution to the study of the historical relations between Japan and the Netherlands. The Netherlands Association for Japanese Studies, 1978. c/o Center for Japanese Studies, Leiden University (95 p., 10 illustraties).

De contacten tussen Nederland en Japan staan de laatste tijd weer in de belangstelling (1). De vier gebundelde lezingen en de studie over Von Siebold en de openstelling van Japan, welke onlangs door The Netherlands Association for Japanese Studies werden gepubliceerd, leveren interessant nieuw materiaal over dit onderwerp. De bijdragen geven een overzicht van verschillende vormen van contact tussen Nederland en Japan in de 19e eeuw waarbij Philipp Franz von Siebold centraal staat. Bij een aantal lezingen ontbreken helaas de bibliografische verwijzingen.

Na een korte inleiding van de ambassadeur van Japan in Nederland bespreekt P.H. Pott 'Von Siebold als museoloog' (p. 9-18). Pott noemt Von Siebold's benadering van de Japanse cultuur zeer humaan, omdat hij zich trachtte aan te passen en te identificeren met het cultuurpatroon aldaar. Deze instelling zou compleet nieuw zijn voor geleerden en wetenschapsmensen van het begin van de 19e eeuw. Pott's stellingname treft als merkwaardig, zeker in het licht van zijn schets van Von Siebold's culturele achtergrond. Hierin signaleert hij namelijk dat Von Siebold sterk door het werk en de persoon van Alexander von Humboldt beïnvloed werd. Het ligt voor de hand om aan te nemen dat Von Siebold juist in zijn benadering van de Japanse cultuur sterk geïnspireerd werd door Von Humboldt's reisverhalen. Op grond hiervan is het niet duidelijk waarom Pott Von Siebold's instelling ten opzichte van de Japanse cultuur als compleet nieuw typeert.

Aansluitend op de bijdrage van Pott bespreekt W.R. van Gulik Von Siebold en zijn collectie (p. 19-28). Met name wordt de geschiedenis van de Japanse collectie van het huidige Leidse Rijksmuseum van Volkenkunde geschetst. De etnologische voorwerpen die Von Siebold voornamelijk tussen 1826 en 1829 in Japan verzamelde, werden in 1837 officieel door het Rijk verworven. In hetzelfde jaar werd het materiaal systematisch geordend in Von Siebold's woning aan het Leidse Rapenburg voor het publiek toegankelijk. Een door Von Siebold in die tijd geschreven memorie over het doel en het nut van een etnografisch museum in Nederland, illustreert volgens Pott en Van Gulik zijn moderne opvattingen op museologisch gebied.

Tadashi Yoshida bespreekt vervolgens Von Siebold als arts van de Nederlandse vestiging (factorij) op Decima (p. 29-40). Zijn natuurhistorische en medische activiteiten in Japan worden in een historisch perspectief geplaatst. Yoshida besteedt speciale aandacht aan Von Siebold's oogheilkundig werk en zijn rol bij de introductie van de vaccinatie in Japan.

De laatste van de serie gebundelde lezingen is F. Vos' bijdrage over de Nederlandse invloed op Japanse woorden (p. 41-50). Hierin wordt een kort overzicht gegeven van de wijze waarop tussen 1609 en 1860 Nederlandse woorden aan de Japanse woordenschat zijn toegevoegd.

De bundel wordt besloten met een uitvoerige studie van J. Mac Lean over Von Siebold en de openstelling van Japan (p. 53-94). Deze studie is min of meer een vervolg op Mac Lean's eerdere publicaties over de natuurwetenschappen in Japan. (2) Minitieus gedocumenteerd behandelt de auteur Von Siebold's activiteiten met betrekking tot Japan in de periode 1843 tot 1866. Het artikel geeft een bijzonder interessant beeld van zijn tweede bezoek aan Japan (1859-1862) en zijn problemen met het Nederlands gouvernement en haar vertegenwoordigers in Nagasaki. Mac Lean's studie is een belangrijke aanvulling op de twee artikelen die Korthals Altes eerder dit jaar in *Spiegel Historiae* publiceerde. (3)

Alexis Raat

- 1) Zie *De Negentiende Eeuw* 1 (2) p. 118 en Yukichi Fukuzawa, *De poorten gaan open*. Amsterdam, 1978.
- 2) J. Mac Lean, 'Natural Science in Japan I. Before 1830'. In: *Annals of Science* 30 (1973) p. 257-298; 'Natural Science in Japan from 1828 to 1849'. In: *Janus* (1975) p. 51-78.
- 3) Zie *De Negentiende Eeuw* 2 (2) p. 138.

De Navorscher

Vragen

- 16 Wanneer is de term 'Renaissance' voor het eerst in een Nederlandse tekst gehanteerd? Op welk moment is men deze term gaan gebruiken om er een historische (kunsthistorische, literair-historische, cultuur-historische) periode mee aan te duiden? Voor het Frans, Engels en Duits beschikken we over veel meer gegevens: de opkomst van de term 'Renaissance' in deze talen is getraceerd in resp. ca. 1799, 1840 en ca. 1830, dus vóór 'Michelet' en 'Burckhardt', resp. 1855 en 1860. Wie kent vindplaatsen van de term in Nederlandse geschriften van vóór 1860?

K. Bostoën

- 17 Voor een scriptie aan de Universiteit van Amsterdam ben ik een onderzoek naar het tijdschrift *Maria en Martha* (1844-1856) begonnen. Gegevens over de hoofdredacteur heb ik niet kunnen vinden. Kan iemand mij daaraan helpen? Verder zijn de jaargangen van *Maria en Martha* volgens de C.C.P. alleen in de U.B. Amsterdam aanwezig. De jaargangen 1855 en 1856 zijn daar echter niet. Weet iemand misschien waar ik deze twee jaargangen kan vinden?

M. Heijne